

Վ. ԿՈՐՈՆԵՆԿՈՒ
ՄԱՅ

ԳՆՎԱԾ ՏՂԱՆ

Հ. ԿՈՐՈՆԵՆԿՈ
Կ. ԿՈՐՈՆԵՆԿՈ

1937

Գ Ն Վ Ա Ծ Տ Ղ Ա Ն

Քարգմ. Հ. Տ. ԱՎԱԳՅԱՆ
Նկարներ
Վ. Գ. ՎԱՍԻԼԵՎԱՅԻ

1017 A
24042

ՊԵՏԶՐԱՏ
ՀԼԿՅԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱԳՈՍՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ
1937

ՓՈՌՐԱՀԱՍՏԱԿ ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Խմբագիր՝ Ռ. Զ ա ռ յ ա ն
Տեխ. խմբագիր՝ Լ. Ո հ ա ն յ ա ն
Սրբագրիչ՝ Ռ. Ն Ե ա ն յ ա ն

Գլավիճակի լիազոր Կ--4535, հրատ. 3981

Պատվեր 251, տիրաժ 3000

Պետհրատի տպարան, Յերեան, Կ Կնուշյանցի, 4

Այն տունը, վորի մեջ մենք ապրում ելինք, գտնվում եր դեպի փոքրիկ հրապարակը տանող նեղ նրբանցքում: Այդ հրապարակում միանում ելին մի քանի փողոց, վորոնցից յերկուսը տանում ելին դեպի գերեզմանատուն:

Այդ փողոցներից մեկը կոչվում եր «խճուղի»: Այդ փողոցով անցնում ելին փոստատար սալլակները զանգակները կապած, և վորովհետև, հենց այդտեղ եր վերջանում քաղաքի ամենամարդաշատ մասը, դրա համար ել յերբեմն փոստատարները կանգնեցնում ելին ձիերը և արձակում զանգակները: Այդտեղից արդեն փոստը շարժվում եր զրընգոցով, վորը աստիճանաբար թուլանում եր, անընդհատ հեռանալով ու նվազելով, մինչև վոր սալլակն ել, նուշնպես անընդհատ փոքրանալով, դառնում եր մի փոքրիկ կետի չափ:

Յես ու յեղբայրս մեր նրբանցքի անկյունից կամ ցանկապատի վրայից հաճախ նայում ելինք, թե ինչպես են անհայտանում հեռվում փոստի սալլակները, բարձր հրեական «բալագուլները», ծանրաշարժ հանրակառքերը, գլուղացիների սալլերը:

Այդ փողոցը քանի հեռանում, այնքան բարձրանում եր, այդ պատճառով ել այն բոլորը, ինչ վոր մոտենում եր քաղաքի կենտրոնին, կարծես գլորվում եր ներքև... Յեով յես դեռ հիմա ել հիշում եմ այն զարմանքի զգացումը, վոր համակեց ինձ իմ ամենավաղ մանկութան ժա-

մանակ, չերբ հորիզոնի լետիկց դուրս լեկած փոքրիկ քառակուսի մի բիծ սկսեց մեծանալ, մոտենալ, և մի վորոշ ժամանակից հետո զորասուները բռնեցին ամբողջ փողոցը, լցնելով այն հազարավոր վոտքերի գոփլունով և նվագախմբի խլացուցիչ հնչյուններով: Ջինվորները գլըխներին կլոր գդալիկներ ունեցին առանց հովարների և հագել էին խիստ մաշված կարճիկ բաճկոնիկներ: Սպաների գլխներին կալին կոշտ կիվերներ իրենց փետրափընջերով և մետաղյա կոներով: Նրանք բոլորը գնում էին համաչափ, վոտք-վոտքի և ինչ-վոր խստասիրա բան կար այդ համաչափ շարժման մեջ:

Բոլորն ասում էին, վոր նրանք վերադառնում են «Առաստուպրլի մոտ» մղած պատերազմից:

Խճուղով անցնում էին նաև կալանավորներ, զընգացնելով իրենց շղթաները, իսկ մի անգամ ել անց կացրին մի մուսլ մարդու «առևտրական պատիժ»* տալու համար: Առջևով գնում էր զինվորների մի դասակ և չորս թմբկահարներ խոժոռ ու համաչափ թմբկահարում էին... Թմբկահարների լուրաքանչուր քալին թմբուկները վեր էին բարձրանում նրանց ձախ վոտքի վրա, բայց թմբուկների ձայնը հոսում էր առանց ընդհատվելու, նուզնքան համաչափ ու չարագուշակ: Նրանց լետիկց գնում էր սալը, վորի վրա դրված էր մի բարձր նստարան և այդ նստարանի թիկնակին կապել էին նրա վրա նստած մարդու դեպի լետ տարած ձեռքերը: Նրա բաց գլուխը խիստ կախ էր ընկել ու տարուբերվում էր, լերբ կոթքը ցնցվում էր սալահատակի վրա, իսկ կրծքին թեք կախված էր մի տախտակ վրան սպիտակ տառերով գրված: Յեվ այդ ամբողջ մուսլ կերպարանքը բարձր էր լողում ամբոխի վրայով,

* «Առևտրական պատիժ» — այդպես կոչվում էր, ցարական Ռուսաստանի որինքներով, խարաղանով պատժելը մարդաշատ առևտրական հրապարակներում, զանազան հանցանքների համար:

կարծես իշխելով մարդկային սրընթաց հոսանքին: Սալլի
լետեից գնում եր զինվորները մի դասակ և խիտ խուճապ
շարքերով վազում եր ժողովուրդը: Մեզ, իհարկե հրապա-
րակ չլթողին, բայց սպասավոր Գանդիլոն, վոր աջնտեղ
եր վազել մարդկանց լետեից, մեծ վողևորութիւնմբ պատ-
մում եր հետո խոհանոցում, թե ինչպես դահիճը պառկեց-
րեց «մարդասպանին» պատժարանի վրա դրված իշտանու-
կի վրա, ինչպես ձգում-բացում եր մտրակը և դրա հետ
իբր թե ասում:

— Հայրդ ու մայրդ քեզ չեն խրատել, դե լես կխրա-
տեմ քեզ:

Հետո բացականչում եր՝ «Ձգուչը, կվառեմ», և ապա
ամբողջ հրապարակով մեկ լավում եր մտրակի շաչուէնը
և պատժվողի անբնական գոռոցը: Մեր ծառայող կանան-
ցից շատերը նուչնպես բացականչում ելին ու խաչակըն-
քում լերեսները:

Ընդհանրապես շատ հետաքրքիր, նոր և լերբեմն սար-
սափելի բաներ ելին շարժվում այդ լերկար, ուղիղ խճու-
ղով...

Մեր բակը հարմար ու խաղաղ բակ եր: Մեծ փողոց-
ներից նա անջատված եր լերկու քարե աներով: Այդ քա-
րաշեն աներից մեկում ապրում ելին մեր տան տերերը,
վորոնց բնակարանն ու կահավորումը չափազանց ճոխ և
հարուստ ելին թվում ինձ: Դարբասը բացվում եր նըր-
բանցքի վրա և նրա վրա ցածր կախված իրեն հին, արծա-
թագուչն կաղամախու խիտ ճուղերը: Տանտիրոջ սալակի
կառապանը, վոր իր դորջ լիվրեցով շատ նշանավոր տեսք
ուներ, դարբասից ներս մտնելիս ամեն անգամ ստիպված
եր խիտ կռնալ վորպեսզի, ճուղերը վալը չզցեն նրա
բաֆթայավոր ժապավենով ու հանգուցցով բարձր գդակը:
Մեր կողաշենքը կանգնած եր բակի խորքում, և մի կող-
մից միանում եր քարե տանը, իսկ նրա մյուս կողմից
ձգվում եր խիտ այգին:

Մեր բակի կլանքը խաղաղ էր անցնում, միանգամ
ընդմիջտ սահմանված կարգ ու կանոնով: Իմ մեծ չեղբայրը
չերկուս ու կես տարով մեծ էր ինձնից, իսկ փոքրը հա-
զիվ մի տարով էր փոքր: Յեվ գրանից էր, վոր, բնակա-
նաբար, փոքր չեղբորս հետ մենք սաստիկ մտտիկ ելինք:
Վեր ելինք կենում մենք շատ վաղ, չերբ չերկու տներն
ել դեռ պինդ քնած ելին լինում: Միայն խոտում ձիա-
պանները մաքրում ելին ձիերին ու տանում նրանց դեպի
ջրհորը: Յերբեմն մեզ թույլ ելին տալիս բռնել նրանց
սանձերից, և այդ վստահութունը սաստիկ բարձրացնում
էր մեզ մեր սեփական աչքում:

Ձիապաններից հետո արթնանում ելին թղախիններն
ու գնում սարայ՝ փայտ բերելու:

Ժամն ութ անց կես բերում ելին հորս բրիչկան
և նա գնում էր ծառայութիան: Այդ կրկնվում էր ամեն
որ և մեզ բնության որենք էր թվում...

Յուրաքանչյուր առավոտ տանտիրոջ քարե տան նկու-
ղային հարկի անկյուննի սենյակում, վորոշված ժամին ան-
փոփոխ տեղի չեր ունենում միևնույն չերույթը: Սկզբում
ցնցվում էր ծածկափեղկի յերկաթյա փականը և մեկը
ներսից դուրս էր հրում բուրբ, վորով ծածկափեղկերը
փակվում ելին գիշերը: Յերկաթյա շերտը, կարծես կեն-
դանացած, չետ էր քաշվում, հետո գրնգալով վալը ընկ-
նում, և այդ ժամանակ ինչ վոր մեկի ձեռքն ողանցքի
միջով վերջնականապես բացում էր ծածկափեղկերը: Դրա-
նից հետո ինքը լուսամուտն էլ, վոր գետնի հետ հավասար
էր, բացվում էր և նրա մեջ հայտնվում էր գիշերային
թասակով ծածկված մի մարդու գլուխ:

Դա մի տնվոր էր, հասակավոր ամուրի մի մարդ, —
պան Ուլյանիցկին: Նա դուրս էր հանում իր փոքրիկ մո-
բուբով և սապատավոր քթով սուր պրոֆիլը և անհանգիստ
հայացք էր գցում մեր կողաշենքի լուսամուտների վրա:

Մեծ մասամբ մեր ծածկափեղկերը դեռ փակ ելին լինում: Համոզվելով այդ բանում, պան Ուլյանիցկին նորից սուզվում եր իր սենյակի խորքը և շուտով լուսամուտի գոգին արդեն ամբողջովին չերևում եր նրա փոքրիկ, չոր կերպարանքը, գիշերային թասակով և խայտաբղետ խալաթով, վորի տակից չերևում ելին տակի սպիտակեղենն ու հողաթափները՝ բոբիկ վոաքերին:

Մենք գիտելինք, վոր նրա անհանգիստ հայացքները վերաբերում են գլխավորապես մեր տանը՝ նա չեր ուզում, վոր իր առավոտվա կիսահագուստով նրան ատենի մեր հորաքույրներից մեկը, վորին նա չերբեմն ուղեկցում եր յեկեղեցի: Ուլյանիցկու կերպարանքն այդ առավոտվա ժամին իսկապես վոր շատ անդուրեկան տեսք եր ունենում, խալաթը ճմլված ու կտրաված, հողաթափները մաշված, սպիտակեղենը՝ կեղտոտ, իսկ բեխերը՝ խռիվ:

Նորից սուզվելով իր սենյակի մեջ, պան Ուլյանիցկին սկսում եր իրեն կարգի բերել: Դա մի բարդ և չերկարատև արարողութուն եր, առանձնապես սափրվելու գործողութունը, վոր հիշեցնում եր մի սրբազան արարողութուն: Մենք իրավունք ելինք վայելում այդ ժամանակ կանգնել դուրսը՝ բաց լուսամուտի առջև, իսկ մեր յետևից մեկ-մեկ ել նայում եր քրոջս փոքրիկ չերեսը: Պան Ուլյանիցկին վոչինչ չուներ դրա դեմ և միայն, յերբ սկսում եր սափրվել, զգուշացնում եր մեզ, վոր հանդիստ մնանք, վորովհետև կանոնների մի փոքրիկ խախտումն այդ կարևոր ըոպելին, վտանգ ե սպառնում նրա կյանքին:

Մենք սրբությամբ կատարում ելինք այդ պայմանը և կրիտիկական ըոպելին, չերբ պան Ուլյանիցկին, բռնելով իր քթի ծայրից ու լեզվով թուշը ներսից ուռեցնելով, զգուշությամբ շարժում եր ածելին, այնպես, վոր բեխերը չմնասի, կամ չերբ սափրում եր մորուքը կոկորդի մոտ, մենք աշխատում ելինք նույնիսկ շունչներս պահել

մինչև վոր նա վերջին անգամ սրբում եր ածելին և հավաքում ածլասարքը: Իրանից հետո նա լվացվում եր, վիզն ու այտերը մոլեզնաբար տրորում սրբիչով, պուզրի չեր քսում յերեսին, Ֆիքսատուարում եր ու ձգում րե-լսերի ծալերն և ապա անցնում շիրմալի յետևը: Քառորդ ժամ հետո նա դուրս եր գալիս այնտեղից արդեն անհա-նաչելի, լասամանի գուլնի կարճ անդրավարտիկով, լաքած կոշիկներով, բաց գուլնի ժիլետով և կլորացրած ֆալգե-րով կապույտ սերթուկով: Նրա յերեսն ել կարծես թե կոկված եր լինում՝ տրորվածութունն ու կնճիռներն ան-հայտանում ելին: Այգլախի նորոգված տեսքով նրա յե-րեալը մեզ վրա միշտ ուժեղ տպավորութուն եր գործում, և նրան այդ դուր եր գալիս: Յերբեմն, կոճկելով իր սի-րունիկ սերթուկի վերջին կոճակը, նա նայում եր մեզ պարզ նկատելի ինքնագոհությամբ և ասում.

— Հը՞, վհնց, ինչ...

Մեր հարաբերութունները պան Ուլլանիցկու հետ այդ ժամանակ շատ լավ ելին: Նա ծիծաղելի չեր թվում իր այժի մորուքով և կարճ, նեղլիկ անդրավարտիք հագած բարակ տոտիկներով: Բայց այդ բոլորն անմլաս բաներ ելին, իսկ ամենուրեւ նորոգման գործողութունն առա-ջացնում եր վոչ միայն բնական հետաքրքրութուն, այլ և վորոշ պատկառելի դարմանք:

Սակայն վորոշ ժամանակ անցած՝ մեր հարաբերու-թյունները պան Ուլլանիցկու հետ փշացան:

Մի գեղեցիկ որ նա գտավ, վոր իր համար այնքան ել հարմար չի ծառա չունենալը: Այդ բանն ի նկատի ունե-նալով՝ նա իրեն ծառա վարձեց տանտիրոջ աղախնի տղա-լին, Պետրիկին: Աղախինը, «պանի Ռիմաշևսկայան», վորին անվանում ելին Լյուբա, շատ հաստ և ճղճղան կին եր: Առհասարակ նրա մասին ասում ելին, թե դա կին չե, այլ դե ե: Իսկ նրա տղան հանդարտ տղա չեր ծաղկա-

Նա նայում էր մեզ պարզ նկատելի ինքնագոհությամբ և ասում.
— Հը՞, վո՞նց, ի՞նչ...

տար, գունատ չերեսով, և բացի այդ տառապում եր քայ-
քայիչ Չերմախտով: Մասաիկ ժլատ Ուլլանիցկին աժան
գնով եր վարձել նրան, և տղան ծառայության մտավ
անկյունի սենյակում:

Վերջացավ այդ մեծ խայտառակությամբ: Մի գեղեցիկ
որ Լյուբան, ձեռքերը կողքին կանթած, հայհոյում եր Ուլլա-
նիցկուն ամբողջ բակով մեկ և բղավում, վոր նա իր տղա-
լին կարող ե պաշտպանել, վոր սովորեցնել, իհարկե, կա-
րելի չե, բայց վոչ այդպես... «Այ, նայեք, բարի մարդիկ,
ամբողջովին կապտեցրել ե տղի մեջքը»: Յեվ դրա հետ Լյու-
բան այնպես կատաղաբար վեր քաշեց Պետրիկի շապիկը,
վոր նա ճշաց ցավից, կարծես նրա ձեռքերում վոչ թե
իր տղան եր, այլ ինքը Ուլլանիցկին:

Վերջինս նստել եր իր սենյակում, և դուբա շեր գալիս
բարկացած կնկա գոռգոռոցներին, իսկ մյուս որն ելի
չերեաց լուսամուտի դողում: Հազնվելու ժամանակ նա
մեզ բացատրեց, վոր Պետրիկը—վատ, վատ, վատ տղա չե:
Յեվ նրա մայրն ել ստոր կին ե... և վոր նա հիմար ե,
իսկ նա, Ուլլանիցկին «կճարի իր համար մի ուրիշ տղա,
ավելի լավը»: Նա բարկանում եր, կրկնում խոսքերը և
նրա այժի մորուքը տմբամբում եր բավական արտահայ-
տիչ կերպով:

Շուտով նա ժամանակավորապես գնաց գյուղ, վորտեղ
գեռ կենդանի չեր նրա ծերունի հայրը, և չերը վերադար-
ձավ, նրա չետևից գալիս եր մի սալլ գյուղական զանազան
մթերքներով լիքը, իսկ սալլի վրա նստած եր 10-11 տարե-
կան մի տղա, կարճիկ կուրտկաչով, թուխ գեմքով և կլոր
աչքերով, վոր վախեցած նայում ելին իրեն անծանոթ
շրջապատին: Այդ որսանից տղան բնակվեց Ուլլանիցկու
սենյակում, մաքրում եր, շուր բերում և ամանները ձեռ-
քին գնում ճաշարան՝ ճաշ բերելու: Նրա անունը Մա-
մերա եր, կամ փաղաքշական՝ Մամերիկ, և շուտով բակում

հայտնի չեղավ, վոր դա վորը ե և այն ել ճորտ, վորին չգիտես հայրն եր նվիրել Ուլյանիցկուն, թե ինքն եր գնել իր համար վորևե կալվածատիրոջից:

Յես բացարձակապես չեմ հիշում, վոր «տղա դնելու» միտքն ինքն ըստ ինքյան վորևե գիտակցական բողոք կամ դժգոհություն առաջացներ իմ մեջ: Բայց, համենայն դեպս, այդ հանդամանքը նորեկին հետաքրքիր առարկա եր դարձնում, վորովհետև մենք ամեն տեսակի տղաներ տեսել ելինք, իսկ գնված տղա դեռ վոչ մի անգամ չելինք տեսել: Յեվ դրա հետ, սակայն, մի ինչ վոր անորոշ բան այնուամենայնիվ շարժվում եր մեր մեջ:

Իժվար եր ծանոթություն հաստատել գնված տղայի հետ: Նույնիսկ այն ժամանակ, չերբ պան Ուլյանիցկին գնում եր ծառայության, նրա տղան փակվում եր սենյակում և դուրս եր գալիս միայն խիտ անհրաժեշտության դեպքում՝ աղբը դուրս տանելու, ջուր բերելու, ճաշ բերելու համար: Յերբ մենք պատահած դեպքում մոտենում ելինք նրան և խոսեցնում, նա գալի ձագի պես եր նայում, վախվորած ցած եր դցում իր սև, կլոր աչքերը և աշխատում շուտ հեռանալ, կարծես մեզ հետ խոսելը նրա համար մի մեծ վտանգ եր ներկայացնում իրենից:

Կամաց-կամաց, սակայն, մոտիկությունն սկսվում եր: Տղան դադարեց աչքերն իջեցնել, կանգ եր առնում, կարծես խոսակցելու ցանկությունը գալթակղեցնում եր նրան, կամ ժպտում եր, մեր մոտից անցնելիս: Վերջապես, մի անգամ, հանդիպելով մեզ տան անկյունի չետեր, նա կեղտոտ դուլը դրեց գետին և մենք սկսեցինք խոսել իրար հետ: Հասկանալի չե, վոր ամենից առաջ մենք սկսեցինք հարցնել, թե՛ «անունդ ինչ ե», «քանի տարեկան ես», «վորտեղից ես լեկել» և այլն: Տղան հարցրեց մեզ իր հերթին, թե մեր անունն ինչ ե և... մի կտոր հաց խնդրեց:

Շուտով մենք բարեկամացանք: Ուլյանիցիկին վերադառնում եր միշտ վորոշված ժամին, լարված մեքենայի նման, և մենք կարող ելինք նուշնիսկ մտնել նրա սենյակը, առանց վախենալու, թե նա կրճնի մեզ սենյակում: Միաժամանակ մենք իմացանք, վոր մեր հարևանը ճիշտ վոր շատ չարասիրտ ժլատն է և սիրում է տանջել: Նա չի կերակրում Մամերիկին, այլ միայն լիզել է տալիս դատարկ ամանները և կրծել հացի կեղևները, և արդեն չերկու անգամ սաստիկ դնքսել է նրան առանց վորևե հանցանքի: Վորպեսզի տղան զուր չնստի ու ժամանակ չանցկացնի զանազան կապը կտրածներին հետ (մենք գլխի ընկանք, վոր այդ հաճելի անվան տակ Ուլյանիցիկին ի նկատի ուներ մեզ), նա նրան պատվիրում է փետուրը քաշել բարձերի համար և քաշված փետուրը ծախում է: Մենք հաց ելինք բերում Մամերիկին, վոր նա ուտում էր մեծ ազահուլթյամբ:

Յե՛վ տխուր սև աչքերի հայացքները, և՛ նրա թուխ դեմքի տխուր արտահայտութիւնը, և՛ իր պատմածները, և՛ աչն ազահուլթյունը, վորով նա հարձակվում եր մեր բերած ուտելիքի վրա, — այդ բոլորը մեզ ներշնչում եր ինչ վոր հուզիչ, սուր խղճահարութիւն դեպի գնված տղան և չարութիւն՝ դեպի նրա տերը: Յե՛վ այդ չարութիւնը մի առավոտ արտահայտվեց մեր կողմից:

Խեղճ Մամերիկն ինչ վոր հանցանք եր գործել և դեռ նախընթաց որը նրան տանջում եր աչն նախազգացումը, վոր պանն անպատճառ ծեծելու չե իրեն: Առավոտյան Ուլյանիցիկին դուրս չեկավ շիրմայի լետից վոչ իր սովորական ինքնագոհ փայլով, այլ նրա լերեսին ինչ վոր խորհրդավոր արտահայտութիւն կար: Նա առանց սերթուկի չեր, իսկ ձեռքերը պահել եր լետեր: Կանգ առնելով շիրմայի մոտ՝ նա կանչեց Մամերիկին և հրամայեց նրան ինչ-վոր բան բերել: Բայց հենց վոր տղան չերկշոտ կերպով մոտեցավ, Ուլյանիցիկին կատվի արագությամբ

բռնեց նրան, կռացրեց, սեղմեց գլուխն իր ծնկերի արանքում, իջեցրեց անդրափարտիքը և ողում սուլեց ճիպոտների փունջը: Մամերիկը հուսահատ ճչաց ու սկսեց նետվել դեռ ու դին:

Մեր ընտանիքում առհասարակ փափուկ վերաբերմունք կար դեպի իրար, և մենք դեռ չերբեք չէլինք տեսել այդպիսի դաժան պատիժ: Մենք լուսամուտի առջև նույնպես ճշոց բարձրացրինք, թիթփացրինք վոտներս և սկսեցինք հայհոյել Ուլյանիցիուն: Բայց Ուլյանիցիկին ավելի ու ավելի լեր կատաղում: Նրա դեմքը վատ արտահայտութուն ստացավ, աչքերը դուրս ելին ընկել, բեխերը կատաղաբար ցցվել ելին և ճիպոտներն անընդհատ սուլում ելին ողում:

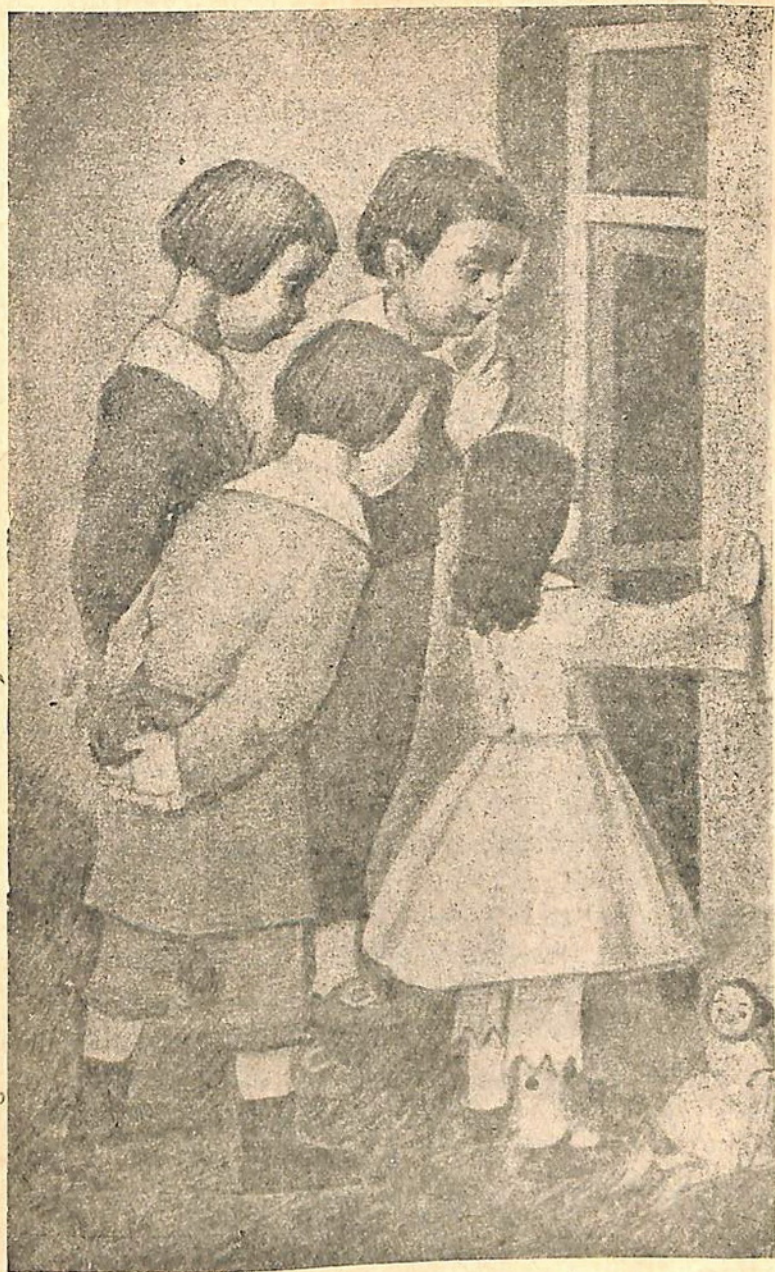
Շատ հալանակախ եր, վոր մեր լացը կփոխվեր հիստերիկալի, բայց այդտեղ մեզ համար անսպասելի մի դեպք տեղի ունեցավ: Ուլյանիցիու լուսամուտին ծաղկամաններ կալին, վորոնք նա մեծ հոգատարութչամբ խնամում եր: Ամենից ավելի մոտիկ կանգնած եր նրա սիրելի հափրուկը: Ինչ վոր հանկարծակի վողկորութչան մեջ, մեր փոքրիկ քույրիկը վերցրեց հափրուկն ու ամանի հետ միասին գցեց հատակի վրա: Ամանը շարվեց, հոգը ծաղկի հետ միասին դուրս թափվեց: Պան Ուլյանիցիկին մի ակլնթարթ անշարժացավ, հետո թողեց Մամերիկին և մեզ համար անսպասելի կերպով նրա կատաղած լերեսը յերևաց լուսամուտում: Մենք գրկեցինք քրոջս ու սկսեցինք փախչել դեպի մեր պատշգամբը, վորտեղ և նստեցինք, զգալով մեզ անվտանգ մեր սահմաններում: Պան Ուլյանիցիկին, իսկապես, կանգ առավ իր լուսամուտից վոչ հեռու և, ճիպոտները լետել պահած՝ սկսեց մեզ կանչել քաղցր ձայնով, խոստանալով տալ մեզ մեկական կանֆետ իբրև հաշտութչան նշան: Բայց խորամանկութչունը չափազանց ակնհայտ եր և մենք ֆնացինք մեր տեղը, բավական սուսնասիրտ նայելով նրա խորամանկ շարժ ու ձևին...

Այդ նույն որը, կամ առհասարակ դեպքից անմիջապես հետո մի տոն որ, մենք մորս ու հորաքրոջս հետ գնում ելինք փողոցով և մեզ մոտեցավ պան Ուլանիցկին: Նա հագնված էր, ինչպես միշտ, պճնասիրաբար, նրա կոշիկները փայլում ելին շլացուցիչ փայլով, բեխերի ծայրերը ցցվել ելին լերկու մետաղալարի նման և սերթուկի ողում մի ծաղիկ կար: Յերբ նա մոտենում էր, իմ սիրտը մի փոքր թրթռաց, վորովհետև լես հավատացած ելի, վոր նա կլանդատովի մորս մեր ցույցի համար: Բայց խիստ զարմացանք, վոր նա վոչ միայն չգանդատվեց, այլ և բռնեց մեզինից մեկի ծնոտն ու սկսեց կեղծ-քաղցրավուն ձայնով գովաբանել մորս առաջ «սիրելի ճուտիկներին», վորոնց հետ նա շատ բարեկամական հարաբերությունների մեջ է:

Այդ անհաշող վարմունքը նախ մեզ մեծ արհամարանք ներշնչեց, և լերկորդ՝ մեզ ցույց տվեց, վոր մի ինչ-վոր պատճառով Ուլանիցկին թագցնում է մորիցս մեր միջև պատահած ընդհարումը: Իսկ լեթե թագցնում է, ուրեմն և մեղավոր է ճանաչում իրեն: Այդ կողմից մենք մեզ բոլորովին ապահով համարեցինք, և մեր ու Ուլանիցկու միջև սկսվեց մի պատերազմ:

Յերեխաները լերբեմն զարմանալի դիտունակություն են ունենում և զարմանալի կերպով ոգտադործում են այն: Պան Ուլանիցկին շատ տարրինակություններ ունեւր. նա ժլատ էր, չէր կարող տանել, լերբ իր սենյակում և սեղանի վրա առարկաների տեղերը փոփոխվում ելին և վախենում էր կտրող գործիքներից:

Մի անգամ, լերբ նա ամբողջովին խորասուզված էր սափրվելու գործողության մեջ և, քթի ծայրից բռնած, լեզվով գուրս էր հրել սափրվող այտը, մեծ լեղբայրս ողանցքի միջով լետ արեց լուսամուտի փականը, զգուշությամբ իջավ սենյակին ու բացեց մուտքի դուռը: Այդպիսով, սափրողի լով իր նահանջի ճանապարհը, նա սկսեց ինչ-վոր

Հուսամուտի առաջ կանգնած, մենք սարտաված սպասում եյինք,
իւն կնչ պիտի լինի:

վայրենի պար պարել սենյակի մեջտեղում՝ ցատկոտում եր, ծոմովում, վոտքերը դցում գլխից վերև և բզազում վայրենի ձայնով՝ «Հոպ, շրբի, տա նա նա»...

Լուսամուտի առաջ կանգնած մենք սարսափած սպասում ելինք, թե ինչ պիտի լինի: Բայց մենք խիստ զարմացանք, չերբ տեսանք, վոր շարաբաստիկ ասպետը չի շարժվում տեղից: Նրա լերեսի վրա վոչ մի մկան չշարժվեց: Նա նուչնալիսի հոգատարությամբ բռնել եր քթի ծայրից, ածելելով բեխերի շուրջը, և նուչն ձևով ուռեցնելով իր աչտը: Այդ ժամանակ, տեսնելով, վոր ածիլվելու արարողությունը գեռ նոր ե սկսվել, լես ու փոքր չեղբայրս մտանք սենյակ և միացանք մոլեգին պարին: Դա մի ինչ վոր մանկական կատաղություն եր՝ հատակի վրա ելին նետվում աթոռները, կախարանի վրալի շորերը, խողանակները: Մամերիկը սարսափած նաչում եր այս աշխարհի վախճանին իր անմիա չուած կլոր աչքերով: Միայն պան Ուլյանիցկին լիակատար սառնասրտություն եր պահպանում, անձեռոցիկը կապած կրծքին մինչև վիզը, ածելին ձեռքին և դեպի փոքրիկ հայելին թեքած աչքերով: Յեվ միայն ամենորչա ճշտապահությամբ վերջացնելով սափըրվելը և զգուշությամբ դնելով ածելին պատյանի մեջ, նա հանկարծակի պոկվեց տեղից ու վազեց դեպի ճիւղտները: Մեծ չեղբայրս ծլկվեց դեպի բաց դուռը, իսկ մենք չերկուտով, վախեցած կատուների նման, թռանք դեպի լուսամուտը: Յես արդեն պատուհանի զոգումն ելի, չերբ ճիւղտները սուլեցին հենց իմ ականջի մոտ և առանց ցավեցնելու սահեցին մեջքիս վրայով...

Այդ որվանից պան Ուլյանիցկին սափրվելու պատրաստվելիս, խիստ հոգատարությամբ ծածկում իր լուսամուտները: Բայց վեղկերը հին ելին, իսկ փականները վատ ամրացված: Տեսնելով, վոր Ուլյանիցկին արդեն սկսել ե սափրվել, մենք համարձակ մոտենում ելինք լու-

սամուարին, մի փոքր լեա անուժ ոգանցքը, և գոյացած ձեզքից ներս տանելով բարակ փայտիկներ, նրանց ծայրով վայր ելինք գցում փականները: Ինչով բացատրել այդ, լեա չգիտեմ, լերևի նրանով, վոր նա վախենում եր կտրող գործիքներից, բաց չերբ ածելին ձեռքն եր առնում, Ուլյանիցկին արդեն չեր կարողանում ընդհատել դժվար գործը մինչև վերջացները: Յերբ մենք փորձում ելինք ավազակաբար ներս մտնել նրա սրբավայրը, նա միայն թեքում եր մի աչքը և նրա սառած լերեսին լերևում եր տազնապալից բարկության արտահայտությունը:

Յերբ մեզ հաջողվում եր բացել փականը, լուսամտան ազմուկով բացվում եր և ծեր սասկտի սենյակում սկսվում եր վայրենիների պարը:

Մի առավոտ պան Ուլյանիցկին նորից լերևաց լուսամտի մեջ, և սպա, մոտենալով մեր պատշգամբին, ու ինչ-վոր առանձին ձևով գիտելով մեր լերեսները, նա սկսեց հավատացնել, վոր նա, ճիշտն ասած, շատ, շատ ե սիրում թե մեզ և թե իր սիրելի Մամերիկին, վորի համար նա նույնիսկ ուզում ե մի նոր կապույտ կուրտկա կարել տալ, պղնձե կոճակներով, և խնդրում ե, վոր մենք նրան ուրախացնենք այդ լուրով, չեթե վորևե տեղ պատահաբար հանդիպենք նրան:

Բանից դուրս չեկավ, վոր գնված տղան անհայտացել եր:

Միևնույն օրը փոքր լեզբայրս խորհրդավոր կերպով դուրս կանչեց ինձ սենյակից և տարավ ցախատուն: Այնտեղ մութ եր, բաց չեղբայրս համարձակ առաջ գնաց և, կանգ առնելով մեջտեղում, շփացրեց: Սկզբում ամեն ինչ լուռ եր, հետո մի բան շարժվեց անկյունում, ցախերի արանքում, և մեր առաջն չեղավ Մամերիկը: Բանից դուրս չեկավ, վոր նա փայտի կույտի և պատի արանքում մի ընի նման բան ե սարքել իր համար և արդեն չերկու օր

|| 24079
A

և, ինչ ապրում է այդտեղ: Նա ասում էր, վոր ապրել «վոչինչ, կարելի չե», միայն ուտել է ուզում և գիշերներն սկզբում մի քիչ վախենում էր: Հիմա սովորել է: Յերբ մենք հաղորդեցինք նրան, թե Ուլլանիցկին սիրում է նրան և ուզում է կուրակա գնել, նա վճռականորեն պատասխանեց.

— Ձեմ գնա: Կրնինեմ ջրաղացի տակը կխեղզվեմ, չեմ գնա:

Այդ սրվանից մենք ունելինք մեր գաղտնիքը: Յերեկոները մենք Մամերիկի համար ուտելու բան ելինք բերում է միասին դուրս դալիս զրոսնելու բակի մեկուսի անկյուններում: Դա շարունակվում էր դեռ մի քանի ոք էլ, մինչև վոր մայրս նկատեց մեր խորհրդավոր փափսոցները: Նա ամեն ինչի մասին մեզնից հարց ու փորձ արեց և պատմեց հորս: Տղայի վիճակով հետաքրքրվեցին մեծերը և պան Ուլլանիցկուն կանչում ելին ինչ վոր բացատրություններ տալու, նույնիսկ վերև, տանտիրուհու, պանի կալյանովսկու մոտ: Մենք հոգատարությամբ պահպանում ելինք ապաստարանի գաղտնիքը, վորովհետև շատ պինդ լերզվել ելինք, վոր այդ գաղտնիքը վոչ վոքի չենք հայտնի աշխարհիս լերեսին: Այդ պատճառով ել, չերք վերևում անձնատուր լինելու պայմանները մշակվեցին, ապա բանակցությունները շարունակվեցին մեր միջոցով, Մամերիկը վերջապես, վճռեց անձնատուր լինել, իսկ Ուլլանիցկու իշխանությունը սահմանափակված էր հասարակական կարծիքով: Ամբողջ բակին հայտնի լեր, վոր պանի կալյանովսկայան սպառնացել էր Ուլլանիցկուն «վոնդել անկյունի սենյակից»:

Մի քանի ժամանակից հետո, սակայն, նա ինքն ել հանկարծակի գնաց ինչ վոր տեղ: Գնված տղան ընդմիջա անհայտացավ ինչ-վոր տեղ, լայնարձակ, անհայտ աշխարհում և նրա հետագա վիճակը մեզ անհայտ մնաց:

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0002245

394

A II
24079

ԳԻՆԸ 60 ԿՈՊ.

054.

В. КОРОЛЕНКО
КУПЛЕННЫЙ
МАЛЬЧИК

Гиз Арм. ССР, Ереван, 1937 г.